

A tájterhelhetőség jogi, szakmai, tervezés metodikai érvényesíthetőségének szempontjai

Bánhidai András^{1,2}, Dr. Valánszki István¹

1 - Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertetési Intézet, Tájvédelmi és Tájrehabilitációs Tanszék
2 - Kecskeméti Városfejlesztő Kft.

Célkitűzés

Magyarország esetében a tájterhelhetőségi megközelítés mértékének feltárása a területi tervezéshez kapcsolódó jogszabályi környezetben, területi tervekben és szakágakban, valamint azon szempontok, elemek, potenciális területek vizsgálata, amelyek mentén célszerű lenne szervesen integrálni a tájterhelhetőséget.

Anyag és módszer

A tájterhelhetőségi megközelítés
- jogszabályi érvényesíthetőségének vizsgálata: a hatályos természet- és környezetvédelemmel, környezeti elemekkel, területi tervezéssel, építésüggyel kapcsolatos jogszabályokban való jelenlegi súlyával/fókuszával, további integrációt nyújtó és limitáló szempontok és lehetőségek értékelése
- tervezés metodikai érvényesíthetőségének vizsgálata: különböző léptékű területi tervek (országos, vármegyei, települési) megalapozó és alátámasztó munkarészeinek értékelése
- szakmai érvényesíthetőség vizsgálata: az egyes szakterületek esetében a tájterhelhetőségi megközelítés integrációját erősítő vagy azzal konfliktusba kerülő szempontok (az értékelés sematikus ábráját ld. jobbra)

Eredmények

1. táblázat Tájterhelhetőségi megközelítés érvényesíthetőségének jogszabályi szempontjai

Jogszabály	tájt. megközelítés jelenlegi megjelenése	szempontok, amelyek mentén erősítendő a tájt. megközelítés	tájt. megközelítés integrációját nehezítő szempont
1996. évi LIII. törvény	+++	-különböző léptékekre vonatkozó előírások konzisztens összekapcsolása	-tájterhelhetőségi megközelítést gyengítő előírások
1995. évi LIII. törvény	+++		
314/2005. (XII. 25.) Korm. rendelet	++++	-klímaváltozás, mint hatótényező	-jogszabályi környezet komplex felülvizsgálatának időigénye
2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet	++	-tájterhelhetőség, mint fogalmi rendszer bevezetése	-érdekellettek
419/2021. (VII. 15.) Korm. rendelet	+	-előírások és megkövetelt szakmai minőség harmonizációja	-szakmai fogadtatás
2023. évi CII. törvény	+	-háttér tudás, módszertan integráció	
253/1997. (XII. 20.) Korm. rendelet	++	-környezeti-gazdasági-társadalmi fókuszok egyensúlyi integrációja	
1997. évi LXXVIII. törvény	++	-dokumentumok tartalmi elemi mellett minőségi elemek megkövetelése	
2018. évi CXXXIX. törvény	+		

Jelmagyarázat: +++ kiemelkedő ++ hangsúlyos, ++ részleges, + érintőleges. Az egyes jogszabályok részletes megjelölését ld. Irodalomjegyzék

2. táblázat Tájterhelhetőségi megközelítés érvényesíthetőségének tervi/tervezés metodikai szempontjai

Területi terv (országos, vármegyei, települési)	tájt. megközelítés jelenlegi megjelenése	szempontok, amelyek mentén erősítendő a tájt. megközelítés	tájt. megközelítés integrációját nehezítő szempont
2014-es OTTrT; Bács-Kiskun vármegye TrT; Zala vármegye TrT ³	-környezeti értékelés készült -megalapozó dokumentációban külön tájterhelhetőségi munkarész, amely csak az övezeteket és infrastruktúrát veszi alapul	-bővebb adatbázisok alkalmazása -módszertani innováció a valószínűbb és egzaktabb elemzésekhez -klímaváltozás hangsúlyának kiemelése -összefüggés és scenárió alapú elemzés	-szakmai fogadtatás -kivitelezhetőség -szakmai és műszaki háttérfeltételek
Kecskemét MJV TrT és TrT Megalapozó és Alátámasztó dok. ⁴	-környezeti értékelés készült -kiterjedt értékelések a környezeti elemekre, hatótényezőkre -tájterhelhetőség nincs külön nevesítve	-terhelhetőség és alkalmazás komplex értékelés egzaktabb területi eredmények érdekében -innováció -összegző jellegű szisztéma -összefüggés és scenárió alapú elemzés	-szakmai fogadtatás -kivitelezhetőség -szakmai és műszaki háttérfeltételek
Hévíz város SZT és ITS ⁵	-tájterhelhetőség nincs külön nevesítve -adatközlő/leíró jellegű értékelések	-komplexebb térbeli elemzés -összegző jellegű szisztéma -bővebb adatbázisok alkalmazása	-szakmai fogadtatás -kivitelezhetőség -szakmai és műszaki háttérfeltételek

1 forrás: OTTrT, 2013; 2 forrás: Bács-Kiskun, 2024; 3 forrás: Zala, 2019; 4 forrás: Kecskemét, 2021; 5 forrás: Hévíz, 2015; Hévíz 2017

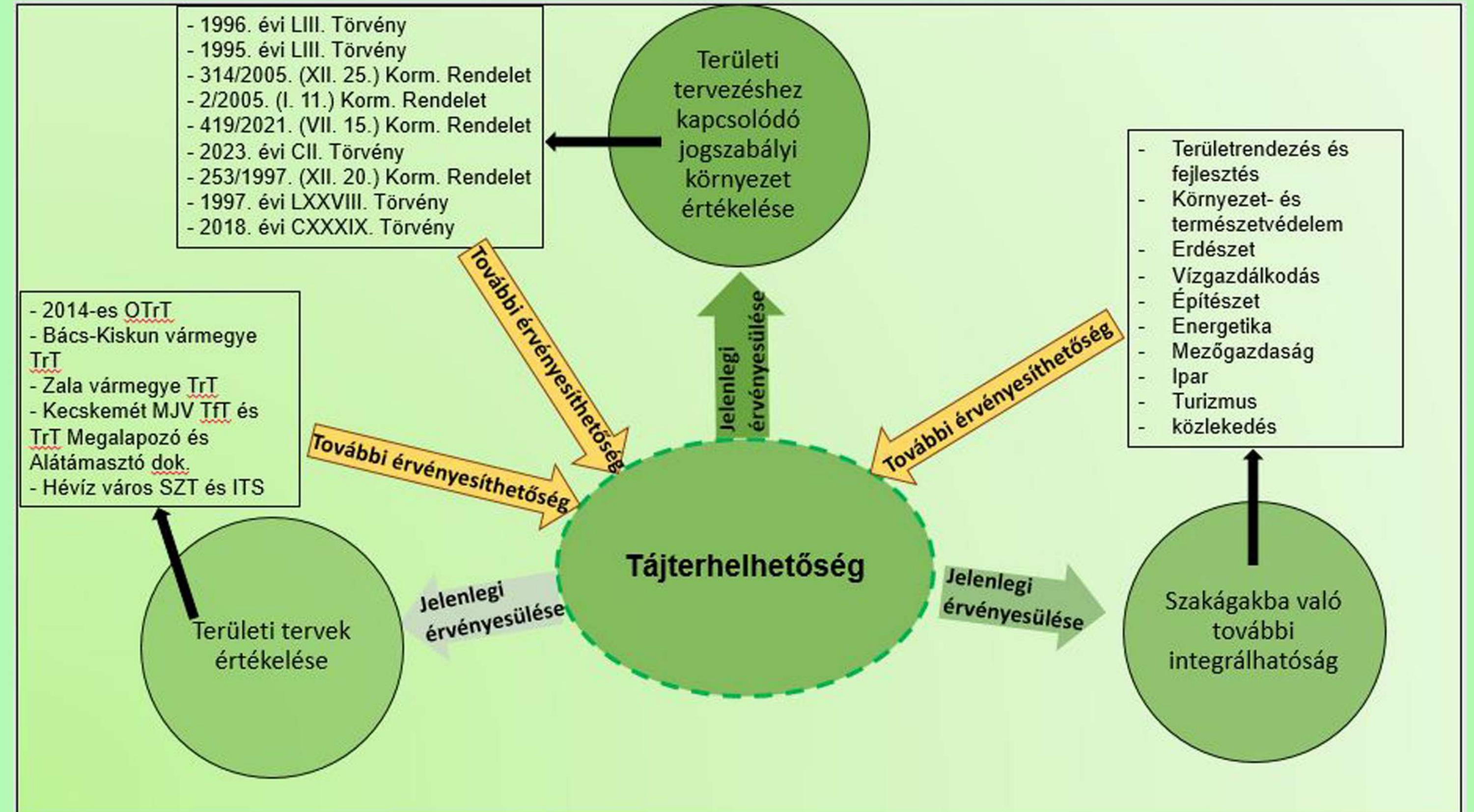
Összefoglalás

A jogszabályok szintjén a tájterhelhetőség közvetlenül nincs megnevezve (fogalmi szinten sem), azonban az ide köthető rokon fogalmak és tématerületek, mint környezeti terhelés érzékenység, egyes környezeti elemek terhelése érzékenysége eltérő hangsúllyal, de képviselve vannak. Tájterhelhetőségi munkarész az országos és vármegyei tervekben megjelenik, a települési szinten viszont külön nevesítve nem. Az egyes szakterületek által igénybe vett terben főbb szempontok megfoghatók, mint az erőforrásmenedzsment, klímaváltozás hatásai, tájak egyedi tulajdonságaihoz való igazodás, térszerkeleti struktúra. A teljesség érdekében, mint folytatandó kutatás minden vonatkozó jogszabály és az összes hatályos vármegyei terv valamint további települési tervek értékelése szükséges.

A tájterhelhetőség további érvényesítésére megoldást nyújthat a jogszabályi környezet harmonizációja és erősítése, nemzetközi módszereken alapuló tájterhelhetőségi alpmódszertan tervezésbeli integrációja a települési és afeletti léptékekben (tervezésmódszertani fejlődés), alkalmazott adatbázisok fejlesztése, kiegészítése, szakmaterületek egymásközötti kommunikációja és edukációja, gazdasági-társadalmi szemléletformálás, általános szemléletváltás.

Irodalom

Collins, M.G., Steiner, F.R., Rushman, M.J., 2001. Land-Use Suitability Analysis in the United States: Historical Development and Promising Technological Achievements. Environ. Manage. 28, 611–621. <https://doi.org/10.1007/s002670010247>
Swanwick, C., 2002. Landscape Character Assessment: Guidance for England and Scotland.
Tóth, T., 2011. Területfejlesztés. Szent István Egyetem, Gödöllő.
Tudor, C., 2019. An approach to landscape sensitivity assessment - to inform spatial planning and land management, 2019th ed. Natural England, UK.
Bács-Kiskun, 2024. Bács-Kiskun vármegye Területrendezési Tervének módosítása előkészítési fázis és Környezeti Értékelés, VÁTI Városépítési Kft., 2023
Hévíz, 2015. Hévíz város szerkezeti terve, véleményezési dokumentáció, Hübner Tervező Kft. 2015. file:///C:/Users/Win8/Downloads/1206_3730_01_HEVIZ_szerkezeti_terve_velemenyezesi_dokumentacio_2015_05.pdf
Hévíz 2017. Hévíz város integrált településfejlesztési stratégiája 2017-2023, HÉTFÁ Elemző Központ Kft. 2017. file:///C:/Users/Win8/Downloads/1206_2059_Heviz ITS_Megalapozo_vegleges.pdf
Kecskemét, 2021. Kecskemét Megyei Jogú Város Megalapozó dokumentáció I. és II. kötet, valamint Településrendezési Terv Alátámasztó munkarészek, Kecskeméti Városfejlesztő Kft. 2023
OTTrT, 2013. Az Országos területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény felülvizsgálata II. kötet, Megalapozó munkarészek, valamint Környezeti Értékelés és Natura 2000 hatásvizsgálata dokumentáció, Lechner Lajos Tudásközpont NKft., 2013, http://www.terport.hu/webfm_send/otrt_megalapozo.pdf_%3b; http://www.terport.hu/webfm_send/kornyezeti_ertekeles1.pdf_%3b
Zala, 2019. Zala megye Területrendezési terve előkészítő fázis és Környezeti Értékelés, PestTerv Kft., 2019
1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól; <https://njt.hu/jogszabaly/1995-53-00-00.90#SZ70@BE2>
1996. évi LIII. törvény a természet védelméről; <https://njt.hu/jogszabaly/1996-53-00-00.57#SZ30@BE2@POB>
1997. évi LXXVIII. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről; <https://njt.hu/jogszabaly/1997-78-00-00>
253/1997. (XII. 20.) Korm. rendelet az országos településrendezési és építési követelményekről; <https://njt.hu/jogszabaly/1997-253-20-22>
2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról; <https://njt.hu/jogszabaly/2005-2-20-22.31#900>
314/2005. (XII. 25.) Korm. rendelet a környezeti hatásvizsgálatai és az egységes környezethasználati engedélyezési eljárásról; <https://njt.hu/jogszabaly/2005-314-20-22>
2018. évi CXXXIX. törvény Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről; <https://njt.hu/jogszabaly/2018-139-00-00.13#SZ14>
419/2021. (VII. 15.) Korm. rendelet a településtervek tartalmáról, elkészítésének és elfogadásának rendjéről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről; <https://njt.hu/jogszabaly/2021-419-20-22>
2023. évi CII. törvény a területfejlesztésről; <https://njt.hu/jogszabaly/2023-102-00-00>

3. táblázat Tájterhelhetőségi megközelítés érvényesíthetőségének szakmai szempontjai

Szakterületek, ahol magas relevanciája van a tájt. megközelítésnek	szempontok, amelyek mentén erősítendő a tájt. megközelítés	tájt. megközelítés integrációját nehezítő szempont
Területrendezés és fejlesztés	-szükséglet alapú tervezés -klímaváltozás hatásainak komolyabb figyelembevétele a tervezési folyamat során -értékelési módszerek innovatív bővítése	-bevett gyakorlatok fejlesztésének ideje -szakmabeli fogadtatás -kérdéses hatékonyság
Környezet- és természetvédelem	-társadalmi felvilágosítás és érdekvédelem -oktatás	-időigény -társadalmi fogadtatás
Erdészet	-klímaváltozás tájspecifikus figyelembevétele -erdészeti technikák tájspecifikus fejlesztése	-pénzügyi és műszaki háttér megteremtése
Vízgazdálkodás	-klímaváltozás hatásainak figyelembevétele -tájspecifikus vízgazdálkodási egyensúlyi elemzés	-érdekellettek a vízhasználók között
Építészet	-NbS alapú építészeti megoldások alkalmazása -környezetspecifikus épület integráció	-alkalmazhatóság -pénz és erőforrásigény
Energetika	-hatékonyság növelés és erőforrásmenedzsment -infrastruktúra tervezés	-idő, pénz és erőforrás igény
Mezőgazdaság	-talajvédelem és klímaváltozás hatásai -gazdálkodási gyakorlat innováció és térszerkeleti tervezés	-gazdálkodói fogadtatás -léptékből adódó nehézségek, eredmények időigénye
Ipar	-tájalkalmasság, mint kritérium -tájspecifikus erőforrás/kibocsátás menedzsment	-érdekellettek -szakmabeli fogadtatás
Turizmus	-tájspecifikus turisztikai infrastruktúra tervezés -erőforrásmenedzsment és klímaváltozás	-érdekellettek -társadalmi fogadtatás
Közlekedés	-infrastruktúra tervezés fenntarthatósága -közlekedési módok erőforrás/kibocsátás menedzsment hatékonysága	-pénz, idő, erőforrásigény